

Emlékezés Jankovich Miklósr (1772-1846), a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagjára

Remembering Miklós (Nicholas) Jankovich (1772-1846), Honorary Member of the Hungarian Academy of Sciences

Wadasi¹ és jeszeniczei² Jankovich Miklós³ jogtudós,⁴ történetíró⁵ és régészeti szakíró,⁶ aki nyelvészeti⁷ és szellemi néprajzi⁸ kérdésekkel is foglalkozott. Nemrég volt halála 180. évfordulója. A fenti sokágú tudományművelés mellett igen neves könyv- és régiséggyűjtő volt.⁹

¹ Vadas (a forrásokban és Jankovich nevében Wadas alakban is), azaz Vadaspuszta, ma Szalkszentmárton (Bács-Kiskun vármegye, szalkszentmártoni járás) településrésze.

² Jeszenice [1899-ig: Jeszenicz (Trencsén vármegye), jelenleg: Jasenica (Trencsén kerület, vágbesztercei járás), Szlovákia]. A nagyanyai ág, a Szunyogh család 15. században épült kastélya feküdt itt.

³ Életére vonatkozó források: Toldy Ferenc: Jankowich [Jankovich] Miklós, történettudományi osztályi tiszteleti tag. *M. [Magyar] Tudós Társasági Névkönyv Naptárral 1847-re*. Buda, Egyetemi Nyomda, 1847. 117-118.; Toldy Ferenc: Jankowich [Jankovich] Miklós, történettudományi osztályi tiszteleti tag. *A Magyar Tudom. [Tudományos] Akadémia Évkönyvei VIII. kötet. 1845-1847. Egy arcképpel*. Buda, Egyetemi Nyomda, 1860. 96-97. URL: https://real-j.mtak.hu/478/1/MATUDTARSEVK_008.pdf (utolsó megtekintés: 2026. augusztus 5.); Id. Szinnyei József: Jankovich Miklós (wadasi és jeszeniczei). [Szócikk]. In: Id. Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái V. Iczés-Kempner*. Budapest, Hornyánszky Viktor, 1897. 380-386.; Anonym: Jankovich Miklós. [Szócikk]. In: Kenyeres Ágnes (főszerk.): *Magyar életrajzi lexikon I. A-K*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1967. 799-799.; Berlász Jenő: Jankovich Miklós könyvtári gyűjteményeinek kialakulása és sorsa. In: Németh Mária (fel. szerk.): *Az Országos Széchényi Könyvtár évkönyve 1970-1971*. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 1973. 109-199.; Berlász Jenő: Jankovich Miklós pályaképe és könyvtári gyűjteményei. In: Belitska-Scholtz Hedvig (szerk.): *Jankovich Miklós, a gyűjtő és mecénás (1772-1846). Tanulmányok*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1985. 23-78.; Kelecsényi Gábor: Jankovich Miklós 1773?-1846. In: Kelecsényi Gábor: *Múltunk neves könyvgyűjtői*. Budapest, Gondolat, 1988. 234-247.; Gulyás Pál (ír., összeáll.): Jankovich Miklós, wadasi és jeszeniczei (1773-1846) [Szócikk]. In: Gulyás Pál (ír., összeáll.) – Viczián János (s.a.r., kieg., jav.): *Magyar írók élete és munkái. Megindította [az alapsorozatot]: Id. Szinnyei József. Új sorozat. XV. Iacob János – Jürkéné*. Budapest, Argumentum Kiadó – Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, 1992. 652-652.; Balogh Margit: Jankovich Miklós. [Szócikk]. In: Markó László-Burucs Kornélia-Balogh Margit-Hay Diána: *A Magyar Tudományos Akadémia tagjai I. A-H*. (Főszerk.: Glatz Ferenc). Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont – Tudománytár, 2003. 593-593.

⁴ E címet jogi végzettsége, továbbá -kisebb számú- jogtudományi publikáció indokolják. (Három Werbőczy-témájú írása, és negyedik, a koronajogokról szóló munkája).

⁵ Legtöbb műve történettudományi, akadémikusként is a történettudományi osztály [III. (történetírási) osztály] tagja volt. Történeti munkásságára: Kegyes Erika: Jankovich Miklós, a többnyelvű nyelvtudós és a magyar nyelv történeti koncepciója. In: Csörsz Rumen István (szerk.): *Enyészetnek örvényéből ki ragadtam [kiragadtam]. Jankovich Miklós és kora*. Budapest, Reciti, 2023. 157-184. Az osztályok elnevezésére: Koi Gyula: A Magyar Tudományos Akadémia szabályozása. Múlt és jelen kérdései. In: Jakab András-Körtvélyesi Zsolt (szerk.): *A Magyar Tudományos Akadémia helyzete és reformlehetőségei. Történeti és összehasonlító kitekintéssel. The Situation and Reform Opportunities of the Hungarian Academy of Sciences. Historical and Comparative Outlooks*. Budapest, Osiris Kiadó, 2017. 92-92.

⁶ Mikó Árpád: Jankovich Miklós műgyűjtő, régész. Pest, 1772. január 2. – Pest, 1846. április 18. In: Gazda István: *Nemzeti évfordulóink 2022*. Budapest, Petőfi Kulturális Ügynökség, 2022. 20-24. URL: https://real.mtak.hu/159693/1/EPA02055_Nemzeti_evforduloink_2022-20-24.pdf (utolsó megtekintés: 2026. augusztus 15.).

⁷ Kegyes Erika: Jankovich Miklós, a többnyelvű nyelvtudós és a magyar nyelv történeti koncepciója. In: Csörsz Rumen István (szerk.): *Enyészetnek örvényéből ki ragadtam [kiragadtam]. Jankovich Miklós és kora*. Budapest, Reciti, 2023. 157-184.

⁸ Küllös Imola: Jankovich Miklós kéziratok énekgyűjteményének folklorisztikai vizsgálata. In: Belitska-Scholtz Hedvig (szerk.): *Jankovich Miklós, a gyűjtő és mecénás (1772-1846). Tanulmányok*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1985. 154-172.; Csörsz Rumen István: Jankovich Miklós és a régi magyar irodalmi kánon. In: Csörsz Rumen István (szerk.): *Enyészetnek örvényéből ki ragadtam [kiragadtam]. Jankovich Miklós és kora*. Budapest, Reciti, 2023. 209-248.

⁹ Balogh (2003) 359. elsősorban könyv- és régiséggyűjtőként méltatja.

Pesten, 1772. január 2-én¹⁰ született, bár a korábbi források ezt 1773-ra teszik.¹¹ (Jelzésértékű, hogy a halála után keletkezett általános biobibliográfiai-lexikográfiai hazai korabeli alapforrás életrajzát nem veszi fel).¹² Ősei a horvát végekről az oszmán befolyás elől menekült (apai ágon bizonyítottan szláv ajkú) kismemesek voltak, akik a már említett felvidéki Jeszenicén (Trencsén vármegye) leltek otthonra.¹³ Katonáskodó értelmiségiek voltak, akik a középneemesi rendbe emelkedve 1686-ban, Budavár visszafoglalása évében nyerték el nemesi armálisukat.¹⁴ Már korábbi ismert ősei is előkelő állású jogtudó literátus középneemesek voltak.¹⁵ Atyja, Id. Jankovich Miklós (1723-1797) császári alezredes, jászkun kapitány, végül királyi táblai ülnök volt. Neje, Beniczky Angelika úrnő, Jankovich Miklós édesanyja.¹⁶ Az ifjú Miklós tanulmányai kapcsán említendő, hogy középfokú képzését Pesten nyerte el. Szükséges arra utalni, hogy autodidakta módon, ám jelentős történettudósoktól történelmet tanult, míg formális képzése jogtudományi jellegű volt. Nem volt még tizenöt esztendő, amikor Cornides Dániel (1732-1787) az oklevéltan (diplomatika) és a címertan (heraldika) jeles kutatója oktatta a hazai történettudományra.¹⁷ Kovachich Márton Györggyel (1744-1821) jeles, a forráskutató jogtörténet hazai alapítójának tekinthető, és maiglan legnagyobb művelőjével is kapcsolatban állt.¹⁸ Jogi tanulmányait Pozsonyban, a pozsonyi királyi jogakadémia anyakönyvének szövegkiadása szerint Jankovics (Jankovits) Nicolaus névvel bejegyezve 1790 és 1791 között végezte.¹⁹ (Jogi tanulmányait Toldy (Schedel) Ferenc egyáltalán nem említi).²⁰ Ellenben

¹⁰ Berlász (1973) 109. (Kifejezetten utal az akkori, 1972-ben aktuális 200. születési évfordulóra. Berlász (1985) nem foglal állást a kérdésben, de az 1772-es évszámot címében viselő Belitska-Scholtz szerkesztette kötetben jelent meg; Mikó Árpád (szerk.): *Jankovich Miklós (1772-1846) gyűjteményei. Kiállítás a Magyar Nemzeti Galériában 2002. november 28 – 2003. február 16.* Budapest, Magyar Nemzeti Galéria-Pannon GSM., 2002. 413.; Balogh (2003) 593.; Mikó (2022) 20-24.

¹¹ Toldy (1847) 117.; Id. Szinnyi (1897) 380.; Toldy (1860) 96.; Anonym (1967) 799.; Kelecsényi (1988) 234.; Gulyás (1992) 652.

¹² Ferenczy Jakab-Danielik József: *Magyar írók. Életrajzgyűjtemény I.* Pest, Emich Gusztáv, 1856. viii, 641, x.; Danielik József: *Magyar írók. Életrajzgyűjtemény II. Második, az első kiegészítő kötet.* Pest, Gyurián József, 1858. vi, 441. URL: <https://real-eod.mtak.hu/2455/1/magyaririkletraj00danigoog.pdf> (utolsó megtekintés: 2026. augusztus 5.).

¹³ Berlász (1973) 112.; Berlász (1985) 25-26.

¹⁴ Neszeri Jankovich Miklós (1672 körül) Nádasdy országbíró causarum directora (azaz jogügyi igazgatója); felesége pedig Hávor Magdolna úrnő volt. Másik ismeretes őse Jankovich Miklós (született 1715-ben) katona volt az oszmán seregek ellen irányuló felszabadító háborúban. Ő volt egyébiránt az 1686-os címeradományozó armalist megszerző jeles személyiség, a felesége pedig Rajczy Zsuzsanna úrnő volt. A harmadik ismert fontos elődje Jankovich Miklós (1694-1763) Jankovich akadémikus nagyatyja, az esztergomi érsekség causarum directora (jogügyi igazgatója), majd septemvir (ülnök a Hétszemélyes Táblán), felesége: Szunyogh Krisztina úrnő, Jankovich Miklós nagyanyja. Az első feljegyzett őst megillető 'neszeri' (lat. *de Nesper*) predikátum kapcsán megjegyzendő, hogy Neszer helységnév sem Magyar Királyság, sem Horvátország kapcsán nem azonosítható.

¹⁵ Berlász (1973) 112.; Berlász (1985) 25-26.

¹⁶ Berlász (1973) 113-114.; Berlász (1985) 26-27.

¹⁷ Id. Szinnyi (1897) 380.

¹⁸ Berlász (1973) 115-116. áttekinti a Cornides és Kovachich kapcsán felmerülő dilemmákat. Kovachich életművére és munkássága elemzésére: Koi Gyula – Schweitzer Gábor Levéltári kutatás. In: Jakab András – Sebők Miklós (szerk.): *Empirikus jogi kutatások. Paradigmák, módszertan, alkalmazási területek.* Budapest, Osiris Kiadó-MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, 2020. 486-486.; a (latin és német) művek hivatkozásainak feloldása: 620-621. (Beleértve fia és kutatótársa, Kovachich József Miklós (1798-1858) jogtörténész és diplomatikus közös és önálló munkáit). Cornides szerepét a legkorábbi, két rövid alapforrás is kiemeli: Toldy (1847) 117-118.; Toldy (1860) 96-97.

¹⁹ M. Novák Veronika: *A Pozsonyi Jogakadémia hallgatósága 1777-1849. Poslucháči Král'ovskej Akadémie v Bratislave 1777-1849.* Budapest, A Magyar Tudományos Akadémia Egyetemtörténeti Albizottsága – Eötvös Loránd Tudományegyetem Levéltára, 2007. 102. 2400. tétel. Felsőoktatástörténeti Kiadványok Új Sorozat 5. Ezt az adatot az eddigi másodlagos szakirodalom külön nem ismerte.

²⁰ Toldy (1847) 117-118.; Toldy (1860) 96-97.

Berlász utal arra, hogy a pozsonyi királyi akadémiát 19 évesen hagyta el.²¹ Vizsgatézis-nyomtatványa, vagy jogi doktori felavatási értekezése nem ismeretes, illetve nem maradt fenn.²² Már fiatalon (1790-ben, de legkésőbb 1792-ben)²³ elkezdte a műgyűjtést, részben apai segítséggel, és ilyen irányú tudása korai kiszélesedése mellett.²⁴ Hivatali pályája nem volt túl hosszú. Kissé későn, 1793-ban Fejér vármegye szolgálatába lépett. Az adminisztratív karrier kevésbé kötötte le: négyévi gyakornokoskodás után, édesapja halálakor, 1797-ben búcsút vett a megyeházától. Innentől a stúdiumok,²⁵ az utazás, valamint a műgyűjtés, továbbá a birtokok irányítása kötötte le élethossziglan.²⁶ Egyidejűleg elhagyta korábbi lakóhelyét, Székesfehérvárt, visszavonult Rácalmásra, a család egyik vidéki kúriájába és testvéröccsével, Jankovich Józseffel (1775k.-?) a későbbi Fejér megyei alispánnal megosztva kézbe vette az örökölt birtokok irányítását. A következő évben, 1798-ban megnősült, feleségül vette egy előkelő és módos család leányát, Rudnyánszky Antónia úrnőt (1780k. - 1814). Az 1800-as évek elején több gyermekük született. Ugyanez idő tájt (1801-ben) történt, hogy a családi birtokok végleges rendezése kapcsán a Fejér megyei Rácalmásról a Pest megyei Vadaspusztára költözött, s itt rendezte be vidéki rezidenciáját. Ekkor vette fel a vadasi előnevet, elhanyagolva a régi, immár jelentőségét veszített jeszenicei prédikátumot.²⁷ A budai királyi udvari kincstárnál szolgált 1808 és 1810 között,²⁸ ahol titkár lett.²⁹ Hamarosan csak a tudományoknak élve a hivatalviseléstől visszavonult, és a műgyűjtésnek élt.³⁰ 1814-ben meghalt a felesége, három gyermeket hagyva maga után. Egy polgári származású hölgygel, Hauch Rozinával/Rózával (1790k.-1846u.) kötött házassága tartós békétlenséget idézett elő a családban. A serdülő fiúk, Ifj. Jankovich Miklós³¹ (1801-1831) és Jankovich Lőrinc (1808-?) mostohaanyjukat nem respektálták, állandó keserűséget okozva ezzel apjuknak. Tetézte a bajokat, hogy az idősebb fiú, Miklós - bár gondos nevelésben részesült - felnőve könnyelmű, tékozló életmódot folytatott és több mint egy évtizeden át adósságokkal árnyat vetett köztiszteletben álló apjának nevére. Sajnálatosképpen a dolgok oda konkludáltak, hogy 1830-ban Jankovich indítatva érezte magát fiának kitagadására. Végül is a kínos eseményeknek a fiú hirtelen, 1831-es halála vetett véget.³² Később, 1833-ban a franciskánusok (a Ferences rend) piacán, saját házában lakott.³³ A Hatvani utcában és a Kerepesi úton, két házában élt a család, és ezen épületekben került elhelyezésre az arisztokrata szemmel is egészen kivételes, sokjellegű gyűjtemény.³⁴ Több vármegye táblabírája

²¹ Berlász (1973) 117.; Berlász (1985) 36.

²² Koi Gyula: Egyetemi jogirodalmi könyvkiadás 1775-1800. 66 könyvészetileg ismeretlen nyomtatvány az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Kari Könyvtárában. *Jogtörténeti Szemle* 7. évf. (2005) 2. sz. 81-93.; Koi Gyula: Adatok 1800 utáni jogirodalmi könyvkiadásunkhoz. Könyvészetileg ismeretlen nyomtatványok az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Kari Könyvtárában, valamint az ELTE Egyetemi Levéltárában. *Acta Facultatis Politico-iuridicae Universitatis Budapestinensis de Rolando Eötvös Nominatae* 47 (2005) 241-295.

²³ Berlász (1973) 117.; Berlász (1985) 29-31.

²⁴ Id. Szinnyi (1897) 380.

²⁵ Anonym (1967) 799.

²⁶ Id. Szinnyi (1897) 380.

²⁷ Berlász (1973) 134.; Berlász (1985) 43.

²⁸ Id. Szinnyi (1897) 380.;

²⁹ Id. Szinnyi (1897) 380.

³⁰ Id. Szinnyi (1897) 380.

³¹ Id. Szinnyi József: [Ifj.] Jankovich Miklós (jeszenicei és vadasi). [Szócikk]. In: Id. Szinnyi József: *Magyar írók élete és munkái V. Iczés-Kempner*. Budapest, Hornyánszky Viktor, 1897. 386-386.

³² Berlász (1973) 134-135.; Berlász (1985) 43.

³³ Anonym: [Adat Jeszenicei és Vadassi Jankovich Miklós, több ns. vármegye táblabírája (1831-től a Magyar Tudós Társaság tiszteleti tagja) lakóhelyéről]. *Magyar Tudós Társasági Névkönyv 1833-ra*. Pest, Trattner-Károlyi, 1833. 6-6. URL: https://real-j.mtak.hu/6756/1/Nevkonyv_1833.pdf (utolsó megtekintés: 2026. augusztus 5.).

³⁴ Berlász (1973) 126.; Berlász (1985) 29-30.

volt.³⁵ A Magyar Tudós Társaság 1831. február 15-én választotta meg tiszteleti tagjává.³⁶ Berlász szerint erre nemcsak irodalmi munkásságával szerzett jogcímet, hanem a tudós társaság életre hívásáért végzett propagandatevékenységével és az alapításban való anyagi részvételével is.³⁷ A tudományos intézet magyarul³⁸ és latinul³⁹ egyaránt megjelent rendszabályainak megfogalmazásában is részt vett.⁴⁰ Az 1000 forintos adománya a Magyar Tudós Társaság alapítására szintén jelentős, és tagságának elnyerésére is kihatott.⁴¹ Tagja volt a Frankfurt am Main-i Történeti és Régészeti Társaságnak (ném. *Historisch-Archaeologische Gesellschaft Frankfurt am Main*) és a Thüringiai Régészeti Társaságnak (ném. *Archäologische Gesellschaft in Thüringen*) egyaránt.⁴² Művei kapcsán a Petrik Géza-féle könyvészet az egyszerűs kötetek és a különlenyomatok kapcsán nyújt eligazítást.⁴³ Egyes másodlagos forrásokban keveredés észlelhető Jankovich Miklós, valamint Ifj. Jankovich Miklós művei kapcsán. E körben két, 1806-os magyar nyelvű, édesanyjához írt költeményét, és 1819-es vizsgatézis-nyomtatványát említhetjük.⁴⁴ A *Tudományos Gyűjtemény* folyóirat körében is kiemelkedő Jankovich szerepe.⁴⁵ Jelentős nyelvészeti érdekesség Jankovich nagyszámú, 1817-től induló, a Tudományos Gyűjtemény vezéralakjai egyikeként megjelentetett tanulmányai egyikének, a *Die Magyaren* cikke⁴⁶ melyre egy vitacikk is válaszolt.⁴⁷ Számos történeti vonatkozású tanulmánya mellett régészeti publikációi jelentősek.⁴⁸ A 30 000 címet tartalmazó, *Magyar könyvtár 1533-1833*⁴⁹

³⁵ Id. Szinnyei (1897) 380.

³⁶ Id. Szinnyei (1897) 380.

³⁷ Berlász (1973) 135.;

³⁸ Magyar Tudós Társaság [Magyar Tudományos Akadémia]: *A Magyar Tudós Társaság alaprajzai és rendszabásai*. Pest, Trattner János-Károlyi István, 1831. 28. (Latin nyelven is megjelent).

³⁹ Magyar Tudós Társaság [Magyar Tudományos Akadémia]: *Planum et Statuta Societatis Eruditae Hungaricae*. Pest, Trattner János-Károlyi István, 1831. 28. (A Magyar Tudós Társaság (Magyar Tudományos Akadémia) alapszabályai. Magyar nyelven is megjelent).

⁴⁰ Koi (2017) 67-72.

⁴¹ Anonym: A Magyar Tudós Társaság pénztárának állapotja [állapota] 1832 végével. *Magyar Tudós Társasági Névkönyv 1833-ra*. Pest, Trattner-Károlyi, 1833. 35-35. URL: https://real-j.mtak.hu/6756/1/Nevkonyv_1833.pdf (utolsó megtekintés: 2026. augusztus 5.).

⁴² Id. Szinnyei (1897) 380.

⁴³ Petrik Géza (összeáll., s.a.r.) – Szilágyi Sándor (bev.): *Magyarország bibliographiája* [bibliográfiája] 1712-1860. *Könyvészeti kimutatása a Magyarországon s hazánkra vonatkozólag külföld[ön] megjelent nyomtatványoknak. Bibliographia Hungariae 1712-1860 seu Catalogus librorum in Hungaria, et de rebus partim nostram attingentibus extra Hungariam editorum* II./1. Gy-K. (Facsimile kiadás). Budapest, OSZK [Magyar Könyvkereskedők Egylete], 1968. [1888] 263-263.

⁴⁴ Id. Szinnyei (1897) 386-386.

⁴⁵ Ifj. Jankovich Miklós: Jankovich Miklós tudományos és szerkesztői tevékenysége. In: Belitska-Scholtz Hedvig (szerk.): *Jankovich Miklós, a gyűjtő és mecénás (1772-1846). Tanulmányok*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1985. 197-219.

⁴⁶ Jankovich Miklós: A magyaroknak nem die Ungarn, hanem die Magyaren új elnevezése a németek által, valóságos philologiai [filológiai] tévedés [eltévelyedés]. *Tudományos Gyűjtemény* 4 (1820) 1. sz. 3-9. (J*** szignóval).

⁴⁷ Mailáth János: Megtáfolások [Mecáfolások] és igazítások [a Die Magyaren elnevezés kapcsán]. *Tudományos Gyűjtemény* 4 (1820) 6. sz. 110-115.

⁴⁸ Jankovich Miklós: *Budán felfedezett gazdag sírbolt, melyben hihetőleg Katalin* [Podjebrád Katalin/Kunigunda (cseh. Kateřina (Kunhuta) z Poděbrad)], *Mátyás király első hitvesének* [hitvesének], és *Podiebrad* [Podjebrád] *György* [cseh. Jiří z Poděbrad] *leányának teteme találtatott*. Pest, Trattner Nyomda, 1827. 12.; Jankovich Miklós: Egy magyar hősnak – hihetőleg, Bene vitéznek – ki még a 10. század elején Solt fejedelemmel, I. Berengár császárnak diadalmas védelmében Olaszországban (!) jelen volt, újonnan felfedezett tetemeiről, és öltözetének ékességéről. *Magyar Tudós Társaság Évkönyvei* 2 (1832-1833) 281-296.; Anonym (1967) 799.; Balogh (2003) 593.

⁴⁹ Jankovich Miklós: [Magyar könyvtár 1533-1833] 1533-1833 közti magyar könyvek címtárát írja --.--. 1836. március 3. [lezárással]. MTA Kézirattár RAL 205/1836. terjedelemjelzés nélkül. Értékelése: Büky Béla (1966): *A Jankovich Miklós-féle katalógusgyűjtemény, mint ismeretlen, 1712 előtti régi magyar könyv- és variánsadatok*

említőcímmel ismert kéziratát Toldy is regisztrálta,⁵⁰ később a szerzőnevet nem tartalmazó kéziratot, mely az MTA Levéltárába került, hamar elfeledték. Az ezt követő korszakban Id. Szinnyei József azonosította a kéziratot, és az azonosítást Jankovich unokaöccse is megerősítette. Már az 1890-es évek végén úgy ítélte meg Szinnyei, hogy az addig megjelent magyar könyvészeti és repertóriumok a munka használatát feleslegessé tették az 1836-os állapotokhoz képest, azonban szükséges megjegyezni, hogy főleg az 1801 előtti hazai (a kézirat szemszögéből: magyar nyelvű) nyomtatványok kérdése ma sem lezárt.⁵¹ Jankovich a fenti kézirathoz kapcsolódó előfizetési felhívása tanúsága szerint a kéziratot ki szeretne volna adni, mint a 40 éve gyűjtött nyomtatványok címléírását. A munka megjelentetését a közönség pártolásától tette függővé, a pártolás azonban elmaradt. Jankovich 1841. augusztus 25-én a Magyar Tudományos Akadémiának ajánlotta fel kiadás céljából, amely ezt vállalta is, de nem történt meg, és az ügy (valamint a kézirat) feledésbe merült.⁵² A kétféle énekgyűjteménye kapcsán az alapokat pozsonyi joghallgatói évei adhatták.⁵³ Csörsz-Rumen szerint a források nagyarányú pusztulása miatt a világi énekköltészet 17. és 18. századi alaprepertoárjáról szinte fogalmunk sem volna Jankovich Miklós buzgalma nélkül.⁵⁴ Utolni szükséges Jankovich Miklós személyes irathagyatéka jelentőségére is.⁵⁵ Végül Jankovich 1846. április 18-án Pesten hunyt el,⁵⁶ és Rácalmáson, a nemzeti sírboltban helyezték végső nyugalomra.⁵⁷ Nevét W. Jankovich Miklós, J,* J,** J,*** vagy W. J. M. szignókkal írta alá (utóbbit önálló munkái esetében is).⁵⁸ A *Tudományos Gyűjtemény* hasábjain a csillagos jelzéseken túl a J.-wich. és J.-ich. alakokat is használta. A tudós hagyomány szerint 62 000 kötet hungarika (50 000 külföldi, magyar vonatkozású könyv, 12 000 magyar kötet), 1400 kódex (200 klasszikus latin-görög mű, 1200 történeti munka), 4000 hazai oklevél, 12 ívrét országgyűlési iromány, 2200 aranyra becsült ércértékű numizmatikai gyűjtemény, képtár- és arcképgyűjtemény, fegyverek, régiségek alkották, alkotják materiális hagyatékát,⁵⁹ ám rengeteg olyan tétel van, amelyek hozzá kötődnek, de a proveniencia nem ismeretes, vagy éppen kikerültek az országból. Ez történt számos német kódexei (226 kézirat, 266 oklevél ellenében) a müncheni Hunyadi-levéltár (1895), illetve ismeretlen mennyiség az első magyar nyelvű lírai alkotást, az Ómagyar Mária-

forrása. Székesfehérvár, Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár, 1966. 28. Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár B. sorozat. Tanulmányok 1.

⁵⁰ Toldy (1847) 117.; Toldy (1860) 96.

⁵¹ Id. Szinnyei (1897) 384-385.; Balogh (2003) 593.

⁵² Jankovich Miklós: Előfizetési felhívás Közönséges magyar könyvtár 1533-1833 címmel két vaskos kötetben, kötetjét 2 frt 30 kr.-ért szándékozik kiadni az általa 40 év óta gyűjtött minden önálló nyomtatványt, egyházi beszédek, idvezlő [üdvözlő] verseket, könyveket és iskolakönyveket [tankönyveket] is ide számítva, az Ebert bibliographiai [bibliográfiái] lexikona mintájára betűrendben. *Magyar Kurír* 35 (1832) 2. sz. ismeretlen oldaltartomány (valamint: *Hazai és külföldi tudósítások* (1832) 2. sz. 31-31.); Id. Szinnyei (1897) 384-385.

⁵³ Nemzeti Dalok Gyűjteménye I-X. füzet [hat kötetbe kötve]. S.l., 19. század eleje?, több kéz írása. 46, 138, 198, 11,101, 52, 31, 188, 77, 44 f. [=886 f.] Quart. Hung. 173.; Magyar világi énekek I-V. füzet. S.l., 1789-1793., 71, (3) f. 213 szöveget tartalmazó énekgyűjtemény. OSZK Quart. Hung. 175. Értékelése: Küllös (1985) 154-172.; Csörsz Rumen (2023) 209-248. Az 1789 és 1793 közötti keletkezésre a második gyűjtemény esetében: Küllös (1985) 157. A pozsonyi diákévekre utal: Küllös (1985) 158.

⁵⁴ Csörsz Rumen (2023) 209.

⁵⁵ Windisch Éva: Jankovich Miklós személyi levéltára. In: Belitska-Scholtz Hedvig (szerk.): *Jankovich Miklós, a gyűjtő és mecénás (1772-1846). Tanulmányok.* Budapest, Akadémiai Kiadó, 1985. 259-276.; Anonym: Jankovich Miklós gyűjteményeire és a gyűjtő tudományos tevékenységére vonatkozó dokumentumok. In: Mikó Árpád (szerk.): *Jankovich Miklós (1772-1846) gyűjteményei. Kiállítás a Magyar Nemzeti Galériában 2002. november 28 – 2003. február 16.* Budapest, Magyar Nemzeti Galéria-Pannon GSM, 2002. 319-332.

⁵⁶ Toldy (1847) 117.; Id. Szinnyei (1897) 380.; Toldy (1860) 96.; Szinnyei (1897) 380. Anonym (1967) 799.; Berlász (1973) 156-158.; Berlász (1985) 62-63.; Kelecsényi (1988) 234.; Gulyás (1992) 652.; Balogh (2003) 593.; Mikó (2022) 20-24.

⁵⁷ Id. Szinnyei (1897) 380.

⁵⁸ Id. Szinnyei (1897) 385-386.

⁵⁹ Id. Szinnyei (1897) 384-385.

síralmat (13. század) tartalmazó Leuven-i/Louvan-i kódex cseréje, és hazahozatala kapcsán (1982).⁶⁰

Művei (válogatás)

Magyar világi énekek I-V. füzet. S.l., 1789-1793., 71, (3) f. 213 szöveget tartalmazó énekgyűjtemény. OSZK Quart. Hung. 175.; Nemzeti Dalok Gyűjteménye I-X. füzet [hat kötetbe kötve]. S.l., 19. század eleje?, több kéz írása. 46, 138, 198, 11, 101, 52, 31, 188, 77, 44 f. [=886 f.] OSZK Quart. Hung. 173.; *Cajus [Caius] Sallutius Crispus Szent-Györgyi Gellért magyarázásával. Előrebocsátotta bevezetését a classicusok ismeretébe* [Előrebocsátotta bevezetését a klasszikusok ismeretébe]--.--. I. *Catilina, és a töredékek*. II. *Jugurtha. Caesarhoz* [Caesarhoz] *intézett levelek, és egyébek*. Buda, Egyetemi Nyomda, 1811-1812. (6), 168; 375, (1), 2 rézmetszetes t.; cxx, 631.; *Magyar szó-nemzés [szónemzés] ötven példákban*. Pest, Eggenberger, 1812. 137.; A magyaroknak nem die Ungarn, hanem die Magyaren új elnevezése a németek által, valóságos philologiai [filológiai] tévedés [eltévelyedés]. *Tudományos Gyűjtemény* 4 (1820) 1. sz. 3-9. (J*** szignóval); *Werbőczy [Werböczy] Istvánt igazságnak fényében helyhez teti* [fényébe helyeztet] W. J. M. [Wadasi Jankovich Miklós]. Pest, Trattner János-Károlyi István, 1829. 33, 1 t.; Werbőczy Istvánnak bébizonyított [bebizonyított] halála, 's [s] temetése eltörli Praynak [Pray György],⁶¹ 's [s] Gustermannak [Gustermann, Anton Wilhelm]⁶² - állításait. *Tudományos Gyűjtemény* 13 (1829) 10. sz. 3-33. (J* szignóval); Sóvári nevezetes Sókútnak első feltűnése, és a magyar korona joga szerint a királyi jövedelmekhez kaptsolása [kapcsolása]. *Tudományos Gyűjtemény* 15 (1831) 12. sz. 64-77. (J* szignóval); *Előfizetési felhívás Közönséges magyar könyvtár 1533-1833 címmel két vaskos kötetben, kötetjét 2 frt 30 kr.-ért szándékozik kiadni az általa 40 év óta gyűjtött minden önálló nyomtatványt, egyházi beszédeket, idvezlő [üdvözlő] verseket, könyveket és iskolakönyveket [tankönyveket] is ide számítva, az Ebert bibliographiai [bibliográfiai] lexikona mintájára betűrendben. Hazai és külföldi tudósítások* (1832) 2. sz. 31-31. (*Magyar Kurír* 35 (1832) 2. sz. ismeretlen oldaltartomány) [Klly.]; [Magyar könyvtár 1533-1833] 1533-1833 közti magyar könyvek címtárát írja --.--. 1836. március 3. [lezárással]. MTA Kézirattár RAL 205/1836. terjedelemjelzés nélkül (30 000 bibliográfiai tétel leírása).

Felhasznált irodalom

Magyar Tudós Társaság [Magyar Tudományos Akadémia]: *A Magyar Tudós Társaság alaprajzai és rendszabásai*. Pest, Trattner János-Károlyi István, 1831. 28. (Latin nyelven is megjelent); Magyar Tudós Társaság [Magyar Tudományos Akadémia]: *Planum et Statuta Societatis Eruditae Hungaricae*. Pest, Trattner János-Károlyi István, 1831. 28. (Magyar nyelven is megjelent); Anonym: [Adat Jeszeniczei és Vadassi Jankovich Miklós, több ns. vármegye táblabírája (1831-től a Magyar Tudós Társaság tiszteleti tagja) lakóhelyéről]. *Magyar Tudós Társasági Névkönyv 1833-ra*. Pest, Trattner-Károlyi, 1833. 6-6. URL: https://real-j.mtak.hu/6756/1/Nevkonyv_1833.pdf (utolsó megtekintés: 2026. augusztus 5.); Anonym: A Magyar Tudós Társaság pénztárának állapota [állapota] 1832 végével. *Magyar Tudós*

⁶⁰ Hunyadi levéltár (1895. június 2.) OSZK „Napom” (2021. június 2.) FB-bejegyzés. URL: <https://www.facebook.com/nemzetikonyvtar/posts/napom-1895-julius-2-a-muncheni-hunyadi-leveltar-anyaga-az-orszagos-leveltarba-ke/10161237649739126/> (utolsó megtekintés: 2026. augusztus 15.). Vizkelety András: *Világ világa, virágnak virága...* [Ómagyar Mária-síralom]. Budapest, Európa könyvkiadó, 1986. 12-13. URL: <https://vmek.oszk.hu/08700/08713/08713.pdf> (utolsó megtekintés: 2026. augusztus 15.).

⁶¹ Pray György (1723-1801) történetíró, teológus, forráskutató, nagyváradi kanonok, a jelenlegi ELTE Egyetemi Könyvtár jogelődjei igazgatója 1780 és 1788 között.

⁶² Anton Wilhelm Gustermann (1760-1823) történész, jogtörténész, államjogász, a feudális jog (ném. *Lehensrecht*) szakértője. Ellenségesen írt a magyar közjogról német nyelvű munkáiban.

Társasági Névkönyv 1833-ra. Pest, Trattner-Károlyi, 1833. 35-35. URL: https://real-j.mtak.hu/6756/1/Nevkonyv_1833.pdf (utolsó megtekintés: 2026. augusztus 5.); Toldy Ferenc: Jankowich [Jankovich] Miklós, történettudományi osztályi tiszteleti tag. *M. [Magyar] Tudós Társasági Névkönyv Naptárral 1847-re.* Buda, Egyetemi Nyomda, 1847. 117-118.; Toldy Ferenc: Jankowich [Jankovich] Miklós, történettudományi osztályi tiszteleti tag. *A Magyar Tudom. [Tudományos] Akadémia Évkönyvei VIII. kötet. 1845-1847. Egy arcképpel.* Buda, Egyetemi Nyomda, 1860. 96-97. URL: https://real-j.mtak.hu/478/1/MATUDTARSEVK_008.pdf (utolsó megtekintés: 2026. augusztus 5.); Ferenczy Jakab-Danielik József: *Magyar írók. Életrajzgyűjtemény I.* Pest, Emich Gusztáv, 1856. viii, 641, x.; Danielik József: *Magyar írók. Életrajzgyűjtemény II. Második, az első kiegészítő kötet.* Pest, Gyurián József, 1858. vi, 441. URL: <https://real-eod.mtak.hu/2455/1/magyaririkletraj00danigoog.pdf> (utolsó megtekintés: 2026. augusztus 5.); Id. Szinnyei József: Jankovich Miklós (vadasi és jeszeniczei). [Szócikk]. In: Id. Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái V. Iczés-Kempner.* Budapest, Hornyánszky Viktor, 1897. 380-386.; Büky Béla (1966): A Jankovich Miklós-féle katalógusgyűjtemény, mint ismeretlen, 1712 előtti régi magyar könyv- és variánsadatok forrása. Székesfehérvár, Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár, 1966. 28. Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár B. sorozat. Tanulmányok 1.; Anonym: Jankovich Miklós. [Szócikk]. In: Kenyeres Ágnes (főszerk.): *Magyar életrajzi lexikon I. A-K.* Budapest, Akadémiai Kiadó, 1967. 799-799.; Petrik Géza (összeáll., s.a.r.) – Szilágyi Sándor (bev.): *Magyarország bibliographiája [bibliográfiája] 1712-1860. Könyvészeti kimutatása a Magyarországon s hazánkra vonatkozólag külföld[ön] megjelent nyomtatványoknak. Bibliographia Hungariae 1712-1860 seu Catalogus librorum in Hungaria, et de rebus partium nostram attingentibus extra Hungariam editorum II./1.* Gy-K. (Facsimile kiadás). Budapest, OSZK [Magyar Könyvkereskedők Egylete], 1968. [1888] 263-263.; Berlász Jenő: Jankovich Miklós könyvtári gyűjteményeinek kialakulása és sorsa. In: Németh Mária (fel. szerk.): *Az Országos Széchényi Könyvtár évkönyve 1970-1971.* Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 1973. 109-199.; Berlász Jenő: Jankovich Miklós pályaképe és könyvtári gyűjteményei. In: Belitska-Scholtz Hedvig (szerk.): *Jankovich Miklós, a gyűjtő és mecénás (1772-1846). Tanulmányok.* Budapest, Akadémiai Kiadó, 1985. 23-78.; Küllös Imola: Jankovich Miklós kéziratos énekgyűjteményének folklorisztikai vizsgálata. In: Belitska-Scholtz Hedvig (szerk.): *Jankovich Miklós, a gyűjtő és mecénás (1772-1846). Tanulmányok.* Budapest, Akadémiai Kiadó, 1985. 154-172.; Windisch Éva: Jankovich Miklós személyi levéltára. In: Belitska-Scholtz Hedvig (szerk.): *Jankovich Miklós, a gyűjtő és mecénás (1772-1846). Tanulmányok.* Budapest, Akadémiai Kiadó, 1985. 259-276.; Kelecsényi Gábor: Jankovich Miklós 1773?-1846. In: Kelecsényi Gábor: *Múltunk neves könyvgyűjtői.* Budapest, Gondolat, 1988. 234-247.; Gulyás Pál (ír., összeáll.): Jankovich Miklós, vadasi és jeszeniczei (1773-1846) [Szócikk]. In: Gulyás Pál (ír., összeáll.) – Viczián János (s.a.r., kieg., jav.): *Magyar írók élete és munkái. Megindította [az alapsorozatot]: Id. Szinnyei József. Új sorozat. XV. Iacob János – Jürkéné.* Budapest, Argumentum Kiadó – Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, 1992. 652-652.; Mikó Árpád (szerk.): *Jankovich Miklós (1772-1846) gyűjteményei. Kiállítás a Magyar Nemzeti Galériában 2002. november 28 – 2003. február 16.* Budapest, Magyar Nemzeti Galéria-Pannon GSM., 2002. 413.; Anonym: Jankovich Miklós gyűjteményeire és a gyűjtő tudományos tevékenységére vonatkozó dokumentumok. In: Mikó Árpád (szerk.): *Jankovich Miklós (1772-1846) gyűjteményei. Kiállítás a Magyar Nemzeti Galériában 2002. november 28 – 2003. február 16.* Budapest, Magyar Nemzeti Galéria-Pannon GSM, 2002. 319-332.; Balogh Margit: Jankovich Miklós. [Szócikk]. In: Markó László-Burucs Kornélia-Balogh Margit-Hay Diána: *A Magyar Tudományos Akadémia tagjai I. A-H.* (Főszerk.: Glatz Ferenc). Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont – Tudománytár, 2003. 593-593.; M. Novák Veronika: *A Pozsonyi Jogakadémia hallgatósága 1777-1849. Poslucháči Král'ovskej Akadémie v Bratislave 1777-1849.* Budapest, A Magyar Tudományos Akadémia

Egyetemtörténeti Albizottsága – Eötvös Loránd Tudományegyetem Levéltára, 2007. 653.; Koi Gyula: A Magyar Tudományos Akadémia szabályozása. Múlt és jelen kérdései. In: Jakab András-Körtvélyesi Zsolt (szerk.): *A Magyar Tudományos Akadémia helyzete és reformlehetőségei. Történeti és összehasonlító kitekintéssel. The Situation and Reform Opportunities of the Hungarian Academy of Sciences. Historical and Comparative Outlooks.* Budapest, Osiris Kiadó, 2017. 50-117.; Koi Gyula – Schweitzer Gábor Levéltári kutatás. In: Jakab András – Sebők Miklós (szerk.): *Empirikus jogi kutatások. Paradigmák, módszertan, alkalmazási területek.* Budapest, Osiris Kiadó-MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, 2020. 477-494.; Hunyadi levéltár (1895. június 2.) OSZK „Napom” (2021. június 2.) FB-bejegyzés. URL: <https://www.facebook.com/nemzetikonyvtar/posts/napom-1895-julius-2-a-muncheni-hunyadi-leveltar-anyaga-az-oroszagos-leveltarba-ke/10161237649739126/> (utolsó megtekintés: 2026. augusztus 15.); Mikó Árpád: Jankovich Miklós műgyűjtő, régész. Pest, 1772. január 2. – Pest, 1846. április 18. In: Gazda István: *Nemzeti évfordulóink 2022.* Budapest, Petőfi Kulturális Ügynökség, 2022. 20-24. URL: https://real.mtak.hu/159693/1/EPA02055_Nemzeti_evforduloink_2022-20-24.pdf (utolsó megtekintés: 2026. augusztus 15.); Kegyes Erika: Jankovich Miklós, a többnyelvű nyelvtudós és a magyar nyelv történeti koncepciója. In: Csörsz Rumen István (szerk.): *Enyészetnek örvényéből ki ragadtam [kiragadtam]. Jankovich Miklós és kora.* Budapest, Reciti, 2023. 157-184.; valamint Csörsz Rumen István: Jankovich Miklós és a régi magyar irodalmi kánon. In: Csörsz Rumen István (szerk.): *Enyészetnek örvényéből ki ragadtam [kiragadtam]. Jankovich Miklós és kora.* Budapest, Reciti, 2023. 209-248.

Koi Gyula PhD

Tudományos főmunkatárs; tudományos munkatárs

Nemzeti Közzolgálati Egyetem (NKE) Államtudományi és Nemzetközi
Tanulmányok Kar; ELTE Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi
Kutatóintézet

E-mail: koigyula@gmail.com